

Prof. dr hab. Aldona Sopata
Zakład Badań nad Wielojęzycznością
Instytut Lingwistyki Stosowanej WN
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Poznań

Poznań, 05.08.2024

Ocena rozprawy doktorskiej
mgr Louise van Wijgerden-Bachty
„Naturalna dwujęzyczność a studia neofilologiczne. Kształtowanie się kompetencji
językowej i poznawczej studentów z biografią bilingwalną na przykładzie osób
pochodzenia ukraińskiego studiujących w Polsce”
Szczecin 2024

Rozprawa składa się z dwóch części podstawowych: trzyrozdziałowej części teoretycznej (str. 17-100) i dwurozdziałowej części empirycznej (str. 101-296), a także rozdziału z wnioskami końcowymi (str. 297 -308) oraz spisu bibliografii (str. 309-336). Do pracy dołączony został aneks zawierający transkrypcję wywiadów oraz spis rysunków, tabel i wykresów (str. 337-590), a także streszczenie rozprawy w języku polskim i angielskim (str. 591-593). Struktura pracy jest bardzo przejrzysta i odpowiada klasycznej strukturyzacji tego rodzaju prac.

Cele rozprawy zostały sformułowane przez Autorkę we wstępie pracy. Pani mgr Louise van Wijgerden-Bachta formułuje cel główny pracy jako zgłębienie wiedzy na temat dwujęzyczności naturalnej, w szczególności dwujęzyczności ukraińsko-rosyjskiej wśród studentów kierunków neofilologicznych w Polsce (str. 14). Zdaniem Autorki jej badania mają kompleksowo naświetlić specyficzne uwarunkowania badanych osób z rodzin dwujęzycznych oraz wpływ bilingwizmu naturalnego na studiowanie i akwizycję języka na uczelni wyższej (str. 14). Cele poznawcze pracy zostały przedstawione przez Autorkę także tabelarycznie na str. 103, gdzie cel główny pracy został określony jako „zgłębienie wiedzy na temat

dwujęzyczności naturalnej, w szczególności dwujęzyczności ukraińsko-rosyjskiej wśród studentów kierunków neofilologicznych w Polsce”. Cele szczegółowe natomiast to:

- „Rozpoznanie, jakimi postawami charakteryzują się studenci pochodzenia ukraińskiego wobec własnej dwujęzyczności oraz poszczególnych języków, którymi się posługują
- Poznanie motywacji wyboru przez osoby pochodzenia ukraińskiego kierunków neofilologicznych w Polsce
- Poznanie subiektywnej oceny wpływu naturalnej dwujęzyczności ukraińsko-rosyjskiej na świadomość metajęzykową, umiejętności poznawcze oraz strategie uczenia się języka obcego
- Poznanie subiektywnej oceny różnic pomiędzy osobami pochodzenia ukraińskiego a polskiego w kontekście akwizycji języka obcego” (str. 103).

Cele szczegółowe rozprawy zostały sformułowane przez Autorkę jasno i precyzyjnie. Pytania badawcze ujęte przez Autorkę jako „problemy szczegółowe” odpowiadają celom szczegółowym pracy i umożliwiają ich osiągnięcie. Doktorantka dobrze sobie radzi z problematyką badawczą, co znajduje odzwierciedlenie w przemyślanej strukturze pracy i przejrzystym wywodzie teoretycznym.

Problemy podjęte przez Autorkę rozprawy są bardzo złożone i dlatego cel główny pracy wydaje się być jednak zbyt szeroko nakreślony. W pracy badany jest przede wszystkim wpływ dwujęzyczności na uczenie się kolejnych języków podczas studiów neofilologicznych. W mojej ocenie tak powinien być sformułowany główny cel pracy, a także jej tytuł. W badaniach Autorki tematyzowany jest jedynie pewien element dwujęzyczności ukraińsko-rosyjskiej, a mianowicie postawy osób dwujęzycznych w stosunku do własnej dwujęzyczności oraz do innych języków. W pracy nie jest badana kompetencja języka ukraińskiego czy rosyjskiego, dynamika rozwoju dwujęzyczności ani inne jej elementy. Sformułowanie głównego celu pracy jako „zglobienie wiedzy na temat dwujęzyczności

naturalnej, a w szczególności dwujęzyczności ukraińsko-rosyjskiej wśród studentów kierunków neofilologicznych w Polsce” (str. 103) wydaje się więc nieadekwatne.

Praca ma jednak bardzo ciekawy cel praktyczny. Wyniki badań Doktorantki mogą być przydatne dla dostosowania kształcenia neofilologicznego do indywidualnych potrzeb osób dwujęzycznych, których język polski nie jest językiem ojczystym.

Rozdział pierwszy pod tytułem „Dwujęzyczność w świetle literatury przedmiotu” zawiera zestawienie różnych teorii w badaniach nad dwujęzycznością. Doktorantka przedstawia początki badań w tym zakresie, a także m.in. teorię holistyczną wielojęzyczności i dynamiczny model wielojęzyczności. Wybór ten zasadny, gdyż są to rzeczywiście istotne koncepcje, które wywarły duży wpływ na rozważania teoretyczne i badania empiryczne dwu- i wielojęzyczności. W kolejnych podrozdziałach Autorka skupia się na podstawowych pojęciach w badaniach nad dwu- i wielojęzycznością, rodzajach i formach dwujęzyczności, sposobach wychowania dwujęzycznego i psychologicznych aspektach dwujęzyczności. Słusznie koncentruje się tu na takich pojęciach jak dwujęzyczność, wielojęzyczność, dwukulturowość, *code-switching* czy zapożyczenie (*borrowing*). Opierając się na istotnych pozycjach literatury przedmiotu, Doktorantka przedstawia szerokie spektrum zagadnień związanych z dwujęzycznością. Argumentacja Autorki jest przekonująca i precyzyjna.

Rozdział 2 poświęcony jest skonstruowaniu akwizycji językowej w warunkach naturalnych z procesem uczenia się języka obcego. Doktorantka słusznie rozpoczyna ten rozdział od rozstrzygnięć terminologicznych i koncentruje się w podrozdziale 2.5 na strategiach uczenia się języków obcych, gdyż jest to tematyka bardzo ważna dla założonego celu pracy i dla przeprowadzonego przez Autorkę badania empirycznego. W mojej ocenie mało precyzyjne są tytuły podrozdziałów 2.3 (Czynniki wpływające na uczenie się języka) i 2.4 (Czynniki wpływające na akwizycję języka docelowego). Zakładam, że pojęcie „akwizycja” zostało tu użyte przez Autorkę jako synonim przyswajania języka w warunkach naturalnych. Pojęcie

„język docelowy” kojarzy się jednak przede wszystkim z językiem stanowiącym cel nauczania. Nie pasuje więc najlepiej do procesu akwizycji w warunkach naturalnych.

W trzecim rozdziale Autorka zajęła się niesłychanie ważnym zagadnieniem ze względu na stawiany sobie cel badawczy i użyty materiał empiryczny, a mianowicie problematyką wielojęzyczności w Ukrainie, w tym jej aspektami historycznymi, sytuacją geopolityczną i językową Ukrainy, a także internacjonalizacją kształcenia na poziomie wyższym w Polsce. Zagadnienia te zostały przedstawione przez Doktorantkę rzetelnie i wyczerpująco. Opracowanie to jest bardzo dobrą podstawą do badań empirycznych pracy.

Część empiryczna pracy składa się z dwóch rozdziałów. W pierwszym z nich Autorka opisuje założenia metodologiczne swoich badań. Przedstawia tu cele i przedmiot badania oraz metodę i zastosowane narzędzia badawcze. W ostatnim podrozdziale Doktorantka charakteryzuje uczestników badania, tj. osoby, z którymi zostały przeprowadzone wywiady. W drugim rozdziale empirycznym (rozdział 5) Autorka przedstawia analizę wyników badania. Interpretuje je z podziałem na takie zagadnienia jak sposób postrzegania dwujęzyczności, motywacje wyboru studiów neofilologicznych, wpływ naturalnej dwujęzyczności ukraińsko-rosyjskiej na naukę języków obcych, strategie uczenia się języków obcych wśród studentów bilingwalnych, wpływ naturalnej dwujęzyczności ukraińsko-rosyjskiej na naukę przedmiotów kierunkowych. Osobny podrozdział Doktorantka poświęca wynikom badania w tzw. grupie kontrolnej.

Zarówno opis założeń metodologicznych badania, jak i zastosowana metoda oraz narzędzia badawcze, a także przedstawienie i interpretacja wyników nie budzą zastrzeżeń. Wywiady zostały przeprowadzone przez Doktorantkę w sposób przemyślany, a staranna dyskusja wyników i ich wyważona interpretacja prowadzą do przekonujących wniosków, które zostały przedstawione w rozdziale szóstym. Wyniki badań są bardzo ciekawe i mogą być podstawą do implikacji praktycznych w kształceniu neofilologicznym.

Pewne wątpliwości budzi badanie tzw. grupy kontrolnej. Po pierwsze, Autorka wspomina o tej grupie już na str. 120-121 w podrozdziale opisującym organizację badania nie wyjaśniając, co ma na myśli pod pojęciem „grupa kontrolna” i jedynie odsyła w tym względzie do dalszej części pracy (str. 121). Wskazane byłoby już w tym miejscu krótko zdefiniować taką grupę, skoro już w tym miejscu o niej mowa.

Po drugie, w podrozdziale 4.5.3, w którym Doktorantka opisuje tę grupę, znajduje się stwierdzenie: „Badanie w grupie kontrolnej przeprowadzono wśród jednojęzycznych studentów kierunków neofilologicznych. Na potrzeby owego badania sformułowano następujący problem główny: Jak osoby jednojęzyczne postrzegają osoby dwujęzyczne na studiach na kierunkach neofilologicznych w Polsce w odniesieniu do własnego rozwoju językowego i pozajęzykowego?” (str. 132). Z definicji badanie grupy kontrolnej dokonuje się w celu porównania z grupą testową. Porównywalne wyniki można uzyskać tylko wtedy, gdy obie grupy odpowiadają na takie same bądź zbliżone pytania związane z tym samym problemem głównym. Nieuzasadnione jest więc formułowanie różnych problemów badawczych dla obu grup. Ponadto należałoby się zastanowić w mojej opinii, czy w ogóle stosować pojęcie „grupa kontrolna” w kontekście przeprowadzonych przez Doktorantkę badań jakościowych.

Po trzecie, jeśli badania w tzw. grupie kontrolnej zostały przeprowadzone i opisane w podrozdziale 5.7, to należałoby je podsumować, analogicznie jak Autorka robi to we wcześniejszych podrozdziałach dotyczących badania głównego. Moją wątpliwość budzi także fakt, iż praca nie zawiera osobnego podrozdziału poświęconego porównaniu odpowiedzi respondentów z obu grup.

Po czwarte, w rozdziale 6 przedstawiającym wnioski Autorka w niektórych miejscach pisze o „respondentach badań kontrolnych” (np. str. 302, 304, 305) lub o „respondentach z grupy

głównej i kontrolnej” (np. str. 304), w wielu innych miejscach używa jednak tylko określenia „badani” czy „respondenci” (np. 302, 304, 305). Nie wiadomo, czy określenie to odnosi się do wszystkich badanych czy może tylko to respondentów dwujęzycznych. Przed publikacją wskazane byłoby doprecyzowanie tych fragmentów tekstu.

Reasumując należy stwierdzić, że pracę Pani mgr Louise van Wijgerden-Bachty „Naturalna dwujęzyczność a studia neofilologiczne. Kształtowanie się kompetencji językowej i poznawczej studentów z biografią bilingwalną na przykładzie osób pochodzenia ukraińskiego studiujących w Polsce” należy ocenić bardzo pozytywnie. Doktorantka wykazała się bardzo dobrym przygotowaniem merytorycznym i metodologicznym. Badania empiryczne nad wpływem ukraińsko-rosyjskiej dwujęzyczności na proces uczenia się języków obcych oraz na kształtowanie się kompetencji w kolejnym języku są ciekawym i bardzo potrzebnym zagadnieniem badawczym. Wyniki badań Pani mgr Louise van Wijgerden-Bachty mogą i powinny mieć wpływ na kształtowanie programów studiów na kierunkach filologicznych. W związku z powyższym sędzę, że praca ta po poprawie drobnych uchybień powinna ukazać się drukiem.

Stwierdzam, że praca mgr Louise van Wijgerden-Bachty spełnia w zupełności wymogi stawiane rozprawom doktorskim i wnoszę o dopuszczenie mgr Louise van Wijgerden-Bachty do dalszego toku przewodu doktorskiego.

Poznań, 05.08.2024

prof. dr hab. Aldona Sopata